

6. Uygulamada kapsayıcı gençlik çalışmaları

Sosyal İçerme
Eğitim Kılavuzu

6.1 Etik

İmkani kısıtlı gençlerle çalışanlar bilinçli ya da bilinçsiz şekilde etik dediğimiz belirli ahlaki prensiplere bağlı kalırlar. Gençliğe yönelik olarak yaptığımız çalışmalarda etik kavramının ve sonuçlarının bilincinde olmak önemlidir. Bu bölümde size hangi ahlaki prensiplerin daha iyi ya da kötü olduğu anlatılmayacak çünkü çok sayıda etik kavramından söz etmek mümkündür. Buna karşılık, çalışma arkadaşlarınız, ortaklarınız ya da işvereninizin benzer bir etik anlayışınızın olması önemlidir. Aynı alanda çalışan farklı paydaşların ahlaki prensipleri arasında önemli farklar olduğu durumda birlikte çalışmak neredeyse olanaksız hale gelecektir.

Etik kavramını felsefeye ilişkin ve hedef grupla yapılan çalışmaya ilişkin olmak üzere iki alanda ele alıyoruz.

Felsefeye ilişkin etik

Begnino Caceres'e göre toplum temelli (bireylerin topluma katılmalarına yönelik) ve gençliğe yönelik yapılan çalışmalarda iki yaklaşım vardır.

Birinci yaklaşım, toplum temelli ve gençliğe yönelik çalışanları, hedef kitlelerini mümkün olduğu kadar topluma dahil etmesi gereken paydaşlar olarak görmektedir. Bu kişiler toplumu değiştirmeyi değil bireyleri topluma adapte etmeyi hedeflemektedir, bu anlamda da toplumsal düzenleme içinde önemli bir görevleri vardır.

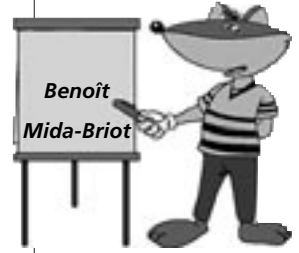
İkinci yaklaşım ise yapılan çalışmaları toplumu dönüştürmek için bir araç olarak görmektedir. Kendi çevreleri ile etkileşime girip onu dönüştürebilmenin kişilerin kendi becerilerinde var olduğunu öne sürer. Toplum temelli çalışma yapanların eylemleri de bireylerin düşüncelerinde ve topluma katılımları ile bunu geliştirmelerini sağlama kapasitelerinde uzun dönemli dönüşüm amaçlamaktadır. Böylece bireylerin toplumla bütünleşmelerinden çok toplumsal dönüşümü gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Ahlaki yaklaşımın elbet sizin gençlerle yaptığınız çalışmalarda kullandığımız yöntemler açısından sonuçları vardır.

İmkani kısıtlı gençlere yönelik yapılan çalışmaya ilişkin etik

Gençlik çalışanlarının eğitime ilişkin eylemlerini dayandırdıkları etik kavramının bilincinde olmaları gerekir. Birlikte çalıştıkları gençlere destek olmak ya da yol göstermek gibi önemli görevler üstlenebilirler. Verecekleri bu destek, bağımlılığa dayalı ilişkiler oluşturmaktan kaçınacak şekilde anlık olarak kalmalıdır çünkü bu tip bir bağımlılık gençleri güçlendirmek ve özerkliklerini kazandırmaya engel olacaktır. Gençlik çalışanlarının amaçları, gençlere özerklik kazanmaları için yol gösterdikten sonra mümkün olduğunca geri planda kalmak olmalıdır. Bu aşamada gençlere ilham verecek ve topluma aktif katılımlarını tetikleyecek farklı imkanlar sunulabilir.

Kendinize sorabileceğiniz bazı sorular

- **Değerlerim:** Benim topluma ilişkin görüşlerim neler? Gençliğe yönelik çalışma benim kişisel değerlerimle tutarlı mı?
- **Hedef grupla çalışmak için motivasyonum:** Gençleri toplumla bütünleştirmek mi istiyorum, yoksa toplumdaki tartışmalara katılabilmeleri için alan mı yaratmak istiyorum?
- **Gençlik çalışanı olarak rolüm:** Benim motivasyonum ve yaptıklarım işverenimin politikaları ve gençlerin ihtiyaçları ile örtüşüyor mu? Gençler üzerinde görevimin ötesinde bir etkim var mı? Bunu nasıl başarabilirim?
- **Hedef grup ile bağımlılık ilişkisi yaratmaktan kaçınma:** Gençlerle ilgilendiğim alanları sınırlandırabiliyor muyum? Kendimi duygusal olarak çok mu kaptırıyorum? Yeterince ilişki kurabiliyor muyum?

İmkani kısıtlı gençlere yönelik yapılan çalışmaların bir amacı da gençler yeterince özerk ve toplumla bütünleşmiş aşamaya gelip de artık gençlik çalışanlarına ihtiyaçları olmadığına “gereksiz” hale gelebilmek olmalıdır.

6.2 “Adım adım” yaklaşımı

Bölüm 4.3. Farklı çalışma biçimlerin’nde de belirtildiği üzere, imkanı kısıtlı gençlere yönelik pek çok farklı çalışma yapılabilir. Bunların kimisi gençlerin hayatlarında küçük zorluklar yoluyla ufak iteklemeler yapmayı amaçlarken, kimisi de daha kalıcı bir değişiklik için genç bireye yol göstermeyi amaçlayabilir. İkincisinde gencin hayatıyla ilgili ayrıntılara aşina olmak önemlidir. Çalışmayı yürüten kişi gençlerin sosyal dışlanmaya maruz kalmalarına neden olmuş tüm geçmişini bilmeye çalışmalı, bugünkü durumlarını iyi anlamalı ve onlarla birlikte daha iyi bir gelecek kurabilmeye yönelmelidir. Bu aşamada, kısa dönemli bir çalışmanın imkanı kısıtlı gençlerin ihtiyaçları açısından kısıtlı olacağına farkına varılabilir.

Değişim uzun dönemli bir rehberlik gerektirir, gençleri bir anda yaşamlarını değiştirmeleri için zorlamazsınız. Aynı zamanda onların değişikliğe hazır ve açık olmaları gerekir. Bunu sağlamak için adım adım yaklaşımı önemlidir. Yaşamlarının farklı zamanlarında onları toplumla bütünleştirmeye doğru ilerletmek için farklı şeyler yapmanız gerekir. Geçmişlerine dair tüm hikayelerini bilmek, güvene dayalı bir ilişki içinde çalışmalarını sürdürmek, gelecekleri için alınacak karara onları da dahil etmek daha iyi bir gelecek için onları yönlendirmeye başlama aşamasında önemlidir. Yaklaşımınızı ve faaliyetlerinizi onlara uyarlamak, onlara özel, onların beklenti ve olanaklarını dikkate alan programlar sunmak oldukça önemlidir. Küçük değişiklikler ile başlayıp, bunun üzerine adım adım ilerleyerek hedefinize doğru gidebilirsiniz.

“Adım adım” bir yaklaşımı nasıl oluşturmalı?

Gençliğe yönelik çalışma kapsamında hedef grupla en verimli şekilde çalışmak için farklı unsurların bir arada düşünülmesi gereklidir. Bunlardan bu bölümde ve 6. bölümün geri kalanında söz edeceğiz.

İlke olarak, imkanı kısıtlı gençlerle yapılan herhangi bir çalışma güven üzerine kurulmalıdır ve hiçbir zaman zorlama olmamalıdır. *Bölüm 6.3. Güven oluşturma*’da da belirtileceği gibi bu süreç haftalar, hatta aylar sürebilir. Buna karşılık güven, onlarla yapacağınız çalışmalarda pek çok kapıyı açan bir anahtar gibi olduğundan tesis edilmesi için üzerinde çalışmaya ve beklemeğe değer.

Gençliğe yönelik çalışmalar gençlerin beklenti ve ihtiyaçlarına göre kurulmalıdır. Eğer özel istekleri yoksa ya da ne istediklerini bilmiyorlarsa, hayatta ne yöne gitmek istediklerini bulmalarına yardım edebilirsiniz. Bunu yapmanın bir yolu gençlere ilgilerini çekebileceğini düşündüğünüz birçok faaliyet sunarak onların katılmayı tercih ettikleri üzerinden ilgi alanlarını belirlemeye çalışmak olabilir. Belirli amaçlar ortaya çıktıktan sonra bu amaçlara ulaşmak için olası yollar üzerinde birlikte düşünebilirsiniz. *Sözleşme yaklaşımı* (bkz. *Bölüm 7.2*) bunu yapmanın bir yöntemi olabilir.

Bunun yanında, bir sosyalleşme sürecini yeniden başlatmak da gerekebilir: gençler başkalarıyla iletişim kurmayı ve işbirliği yapmayı yeniden öğrenmeye ihtiyaç duyabilir. Kendi çevreleri dışında çeşitli deneyimler edinmelerini ya da eski alışkanlıklarından kurtulmalarını sağlamak yararlı olabilir. Bazı gençlerin yaşamlarını değiştirmek için uluslararası projeler bir fırsat olabilir. Ancak uluslararası deneyimlere alışık olmayanlar için bayağı bir ön hazırlık, tüm proje boyunca destek ve aktif müdahaleler gerekebilir (bu konuyla ilgili daha fazla bilgi için Uluslararası Gönüllü Hizmetler başlıklı Eğitim Kılavuzu’na bakınız).

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

19 yaşındaki S., karışmış olduğu adi bir suç yüzünden Çocuk Suçları Masası ile sürekli bir bağlantı halindeydi. Mahkeme üyeleri sirk sanatları ve yelken faaliyetleri düzenleyerek gençlere yönelik çalışma yapan bir örgütten S. ile çalışmasını istedi ve örgüt bunu kabul etti. Bir süre sonra örgüt S.'ye kısa dönemli bir Avrupa Gönüllü Hizmetleri projesi ile yurtdışına gitme fırsatı önerdi. S. yurtdışına gitmek için yanıp tutuşuyordu ancak gitmeden önce yurtdışındaki proje ile ilgili hazırlık yapabilmesi için bir aylık bir deneme sürecinden geçmesi gerekiyordu. Zaman zaman zorlandığı bu bir ayın sonunda S. artık gitmeye hazır ve yelken projesi ile yurtdışına gitmeden önce bir "amaçlar sözleşmesi" oluşturabilmek için bir toplantı düzenlendi. S. için yurtdışında geçirdiği ilk dört ay, dil ile ilgili yaşadığı sorunlar yüzünden çok da kolay geçmedi, ancak danışmanlarının desteği sayesinde bunun da üstesinden gelmeyi başardı. Dahası, iki aylık bir uzatma için başvurdu ve başvurusu kabul edildi. Projede çalışanlardan çok takdir gördü ve daha sonra bir festivalde teknedeki çalışmalarını konu alan bir fotoğraf sergisi düzenledi. Gönüllü hizmetini tamamladıktan sonra tatil için ülkesine geri döndü ancak kısa süre sonra yeni bir hayata başlamak üzere gönüllü hizmet yaptığı yere yerleşti.

S.'nin durumunun kısa bir analizi

S., danışmanlarının da yardımıyla, formel olmayan bir eğitim fırsatını başarıyla kullandı (bkz. Bölüm 5). S.'nin beklentilerine göre uyarlanmış, sahiplenmesi ve aktif olarak katılmasına dayanan adım adım bir yaklaşım uygulandığını görüyoruz. Bu projede ilk adımın (kısa dönemli Avrupa Gönüllü Hizmetleri) gençlik çalışanları tarafından önerilmiş olmasına karşılık S., kararını serbestçe vermiştir. S.'ye sürecin başından itibaren kendi seçimini yapmaya yetkin, sorumlu biri olarak davranılmıştır.

İkinci aşamada projenin "güzel" kısmına geçmeden önce S.'nin seçimini onaylaması için bir deneme süreci oluşturulmuştur. Hazırlık dönemine dair tatminkar bir değerlendirmenin ardından projenin "heyecanlı" aşaması tartışılmış ve tarafların hak ve görevlerini belirten, atılacak adımları tanımlayan ve düzenli değerlendirme toplantıları öngören bir amaçlar sözleşmesi oluşturulmuştur.

Yurtdışında geçirdiği süre boyunca, AGH'nin danışmanlarından S.'nin başarılı bir deneyim yaşamasını sağlayacak kadar güçlü bir destek gelmiştir. Bu deneyimin sonucunda, çalışmaları festival boyunca sergilenerek takdir gören S.'nin kendine güvenini ve özsaygısını artırmış, aynı zamanda proje yönetimi becerilerinin gelişmesini sağlamıştır. (Bkz. 6.4. Özsaygıyı keşfetme)

AGH'nin teklifi S.'nin yaşamında bir zorluk ile mücadele etmek ve aktif şekilde projeye dahil olmak istediği doğru bir zamana denk geldi. Projeden önce kendini geliştirebileceği ve ikinci bir şans yaratabileceği bir fırsat arayışındaydı. Çocuk Suçları Masası ve örgütler arasındaki ortaklık sayesinde S. Avrupa çapında hareketliliği olan bir projeden faydalandı. Proje onun ihtiyaç ve beklentilerine uyarlanarak anlamlı bir kişisel gelişim aracı haline geldi. S. de gözle görülür şekilde kendine güvenini ve özsaygısını geliştirerek, adım adım bir yaklaşım çerçevesinde kademeli olarak sorumluluklarını artırdı.

6.3 Güven oluşturma

İnsanlara güvenirsen sana karşı dürüst olurlar; onlara iyi davranırsan sana en iyi yönlerini gösterirler. *Ralph Waldo Emerson (1803-1882)*

Herkesi sev, çok az kişiye güven, hiç kimseyi incitme. *William Shakespeare (1564-1616)*

Güven kavramına atfettiğimiz önem, genellikle kendisiyle ilişkilendirilen kutsal sıfatıyla örneklenir. Güven, güvenlik ihtiyacımız ve beraberinde getirdiği rahatlama duygusu kendi anlayışımızda ve ilişkilerimizde önemlidir. Ailemize, arkadaşlarımıza, öğretmenlerimize ve liderlerimize güvenmeyi bekler – ve isteriz. Bu güven duygusu beraberinde kesinlik, tahmin edilebilirlik ve güvence getirir. Güven olmaksızın yaşam oldukça belirsizleşir, kimseye güvenmeden sadece kendine güvenmenin en iyi hayatta kalma tekniği olduğu tehlikeli bir yer haline gelir.

“Söylediği tek kelimeye inanma!”; “O, kesinlikle güvenilecek biri değil!”: Birilerini lanetlemek için bunlar kadar ağır söz azdır. Edebiyat sayfalarından boşanma davalarına, en iyi arkadaşının sır olarak tutmaya söz verdiği birşeyi herkese yaymasından dolayı ağlayan genç kızdan vicdansız bir bankacı yüzünden yaşamı boyunca yaptığı tüm birikimleri elinden giden emekliye kadar, ihanet ve sonuçları – yani güvenin çökmesi – bir insanın diğerine karşı uygulayabileceği zulümlerden en çok zarar vereni olarak bilinmektedir.

Birine güvenmek sizi savunmasız hale getirir – hele ki pek çok genç gibi siz de daha önce reddedilme ya da ihanet deneyimi yaşadıysanız, kendinizi neden tekrar riske atmak isteyebilirsiniz ki? Geçmişte duygusal ya da fiziksel istismara maruz kalmış gençler – özellikle de bu istismar güvendiği birisinden geldiyse – bir daha hiç kimseye güvenmemeyi daha kolay ve emniyetli bulabilir. Bazıları olup bitenden dolayı kendilerini sorumlu tutabilir ve bir başkasının ilgi, ihtimam ve sevgi göstermesine layık olmadıkları ve bunları hakettikleri noktasına da gelebilir. Bunun sonucunda ortaya çıkan kendinden nefret duygusu ve özsaygı eksikliği yaşamı ve gelecekteki ilişkileri sonsuza dek zedeleyebilir. Benzer şekilde, öğretmeni ya da yetkili konuda bir başkasının düşmanca bir tavırla küçümseme ya da eleştirisine maruz kalan gençler de buna benzer bir durumla tekrar karşı karşıya kaldıklarında daha olumlu deneyim yaşayacaklarına kolay kolay inanamaz.

Geniş bir yelpazede yer alan uzmanların yaptıkları çalışmaların tümünde güven oluşturma ihtiyacına vurgu yapılmaktadır. Aynen öğretmen ya da sosyal hizmet uzmanı gibi, gençlik çalışanları da gençlerle güvene dayalı bir ilişki kurmak zorundadır. Her biri farklı şekillerde de olsa çözüme ulaşmanın yıllar alacağı belki de hiç çözümlenemeyecek olan kökleşmiş sorunların farkına varmak ve onlarla uğraşmak zorunda kalabilirler. Aynı zamanda, bu hassas alanda çalışma yapan herkes duygu ve güven kapıları açıldıktan sonraki olası sonuçlara karşı tetikte olmalıdır, zira bu tür hasarlı olaylar atlatanlar, içlerini dökme ihtiyacını çok uzun süre içlerinde tutmuş olabilirler. Dolayısıyla, bir kez birine güvenmeye başladıklarında, en azından başlangıç aşamasında bu güvenip açıldıkları kişiye karşı bağımlı hale gelme olasılıkları da mevcuttur. Bu nedenle uzman yardımı ve buna erişim imkanları her zaman göz önünde tutulmalıdır.

O halde, güven oluşturmaya başlamak için gereken nitelikler nelerdir? Genellikle kendi davranışlarımız aracılığıyla genç bireye dünyanın her zaman kaotik olmadığını ve doğru insanla tesis edildiğinde güvenin rahatlık ve güvence sağlayabileceğini gösterebileceğiniz 4 temel alan vardır:

- **Söylediklerinizi yapın:** “Söylenenleri dinle, fakat eylemleri izle”. Eğer daha önce üzerinde uzlaştığınız bir zaman çizelgesine göre ortalıkta olacağınızı söylüyorsanız, buna uyun. Eğer size güvenen bir gence sırrını tutmaya söz verdiyseniz, sözünüzü tutun.

- **Sorumluluk alın:** Güvenilecek insanlar kendi eylemlerinin sorumluluğunu alır. Herkesin hata yapabileceğini kabul ettiğinizi gösterin: Kendi ihmallerinizi kabullenin ve suçu bir başkasının üzerine atmaktan kaçının. Elbette, yanlışları ve zorlukları güçsüzlük ve duyarsızlık çağrıştırabilecek isimsiz “birileri” üzerine atmak çok kolaydır. Çok küçük yollarla da olsa, kendi kaderiniz için nasıl sorumluluk alabileceğinizi gösterin. Özsaygı gibi sorumluluk almanın da bir parçası diğer insanların menfaatlerini de hesaba katmayı öğrenmektir. Güven oluşturma üzerinde çalışırken gençlere genellikle önce birisine güvenme ve kendisine güvenilme deneyimlerinin her ikisini de sunup daha sonra bu süreçte hissedebilecekleri savunmasızlık, korku, rahatsızlık, güçlendirme, güven gibi farklı duygular inceleyebilirsiniz. Bunu yapmanın uygulamalı yöntemleri için ikinci bölüme bakınız.
- **Anlayış gösterin:** Durumunuzu, davranışlarınızı ve neden böyle davrandığınızı birisinin, doğru ya da yanlış, bir şekilde anladığına inandığınızda, o kişiye güvenmek daha kolaydır. Samimiyetle, üstünlük taslamadan ve tutarlı şekilde gösterilen empati ve şefkat, genç bir bireyi dünyayı onun penceresinden görmeye çalıştığınıza ikna etmenize yardımcı olabilir. Ancak, özsaygı ile ilgili bölümde de değinildiği gibi, yaşamlarının gerçeklikleri mutlaka bilinmelidir, aksi halde onların gerçekten ne hissettiklerini tamamen anlamamız imkansızlaşır.
- **Güvenli bir alan yaratın:** Yanında güvende hissettiğimiz insanlara güvenme eğiliminde oluruz. Bazı gençlerin, özellikle de imkanı kısıtlı olanların güven oluşturma konusundaki isteksizliğinin kaynağı güvenlik eksikliğidir. Yaşamda sürekli olarak kaybeden durumdaysanız ve umutlarınız boşa çıktıysa, karşılaştığınız her şeye şüphe ile bakar hale gelmeniz hiç de şaşırtıcı değildir. Gençlik çalışanları, yargıda bulunmayan paylaşımlar ve empati yoluyla gençlerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve koruma kalkanlarını bir derece indirebilecekleri güvenli bir ortam yaratmaya çalışabilir. Bunun elbette bir gecede gerçekleşeceğini beklemek saflık olacaktır, fakat böyle bir deneyim kısa da olsa dünyanın ve insanların güvenilmez olduğunu varsaymamanın nasıl bir şey olduğuna ilişkin bir fikir verecektir. Bu nedenle güven oluşturma ile ilgili alıştırmalarımızın çoğu kendi kontrolünün dışına çıkarak güvenle teslim olma çalışmaları, dikkatlice yönetilen bir durumda, kendi kişisel ve duygusal güvenliği için başkasına güvenme gibi kavramlara odaklanmıştır (Bkz. *Bölüm 8: Uygulamalı bölüm – Alıştırmalar*).

Aslında, ne kadar deneyimli veya alanda uzun süredir çalışıyor olurlarsa olsun, gençlik çalışanlarının müdahalelerinin uzun süredir güvensizlik ve güvencesizliğin hüküm sürdüğü yaşamları hemen dönüştürebileceğine inanmak aptallık olur. En azından imkanı kısıtlı gençlik çalışanları, bu grup için birkaç saatliğine de olsa güvende ve güvencede olduklarını hissedebilecekleri bir ortam sağlamaya çalışabilir, böylesi belirsiz bir dünyada, güvenilir olduklarını göstermeyi deneyebilirler.

6.4 Özsaygıyı keşfetme

Eğer bir çocuk;

- Sürekli eleştirilmişse, kınamayı, ayıplamayı
- Kin ortamında büyümüşse kavga etmeyi,
- Alay edilip aşağılanmışsa, sıkılıp utanmayı
- Devamlı utandırılarak terbiye edilmişse, kendini suçlamayı öğrenir.

Eğer bir çocuk

- Hoşgörü ile yetiştirilmişse, sabırlı olmayı
- Desteklenip yüreklendirilmişse, kendine güven duymayı
- Övülmüş ve beğenilmişse, takdir etmeyi
- Haklarına saygı gösterilerek büyümüşse, inançlı olmayı
- Kabul ve onay görmüşse, kendini sevmeyi
- Aile içinde dostluk ve arkadaşlık görmüşse
- Bu dünyada mutlu olmayı öğrenir.

Dorothy L. Nolte

Gençlik çalışmalarının üzerinde belki de en çok konuşulan sonuçlarından biri özsaygıyı artırmasıdır. Buna atfedilen değer nadiren sorgulanır ancak “özsaygıyı artırma” gençlik çalışanlarının düzenledikleri faaliyetlerin çoğunun amaçları arasında yer almaktadır. Bunun en geçerli olduğu alan şüphesiz imkanı kısıtlı gençlere yönelik çalışmalardır. Özsaygının az olması genellikle geniş bir yelpazede yer alan toplumsal sorunlarla doğrudan ilişkili olarak algılanmaktadır. Ancak, bu ilişkinin varlığını destekleyecek kanıtlar çok çeşitli olduğundan bu konunun karmaşıklığının da farkına varılması gerekir.

İlk olarak, hepimizin anladığımızı düşündüğümüz bu terim tam olarak ne anlama gelmektedir? Basit bir tanımla “özsaygı, insanın kendisiyle ilgili iyi hissetmesidir”. Ancak bu tanımla kibir, bencillik, narsizm, kendini beğenmişlik ya da bir çeşit üstünlük hissi gibi aslında pek olumlu olmayan özellikleri tanımlamak da mümkündür (Baumeister, 1996). Daha iyi bir tanım ise yaşamdaki çeşitli olaylara karşı kendine değer verme, güç ve kapasiteyle ilgili hislerin olumlu ve görece sabit olduğu, istikrarlı bir özsaygıyı dikkate almaktadır. Branden (1994), özsaygıyı “kendini hayatın zorlukları ile başa çıkacak kadar becerikli ve mutlu olmayı hakeder görme eğilimi” olarak tanımlamaktadır. Diğer tanımlar kendi eylemlerinden sorumlu olma ve diğerlerine karşı sorumlu davranabilme yetisine sahip olmaya atıfta bulunur. Bu daha zengin özsaygı düzeyine erişmek bir miktar kişisel fayda bir miktar da kişisel değere (kendine saygı) dayanmaktadır. Sosyal dışlanmaya maruz kalmış genç bir bireyin güvenini sürekli olarak baltalayan, başarıya giden yolda pek çok engel çıkaran ve genellikle düşmanca gördüğü bir dünyada değer ve etkiye sahip olabilmek için mücadele etmesi bu tip bir yaklaşım ile daha iyi açıklanabilir. Daha önce imkanı kısıtlı bir gencin karşılaştığı ve bu yapının dışından olan birinin tam olarak anlamakta zorlanacağı pek çok olumsuz faktöre dayanan çok yönlü güvencesizliklere değinmiştik (bkz. *Bölüm 2.2: İmkanı kısıtlı gençler kim?*).

Özsaygı insanın içindedir fakat gelişimindeki önemli unsurlardan biri diğer kişiler ve çevreyle etkileşimler sonucu kişinin kendi öz-değerini inşa sürecidir. Tanımı gereği, imkanı kısıtlı gençlerin, güveni ortaya çıkaracak, olumlu geribildirim yaratacak ve kişisel değer hissi sağlayacak etkileşimler yaşamak için kısıtlı fırsatları olur. Bu elbette özsaygının az olduğu durumları belirli kişi tiplerine indirgemek anlamına gelmez – çünkü deneyim, başarı ve sevgiden yoksun olma toplumda herkesin karşılaşılabileceği bir durumdur – ancak bizim bu Eğitim Kılavuzu’nda odaklandığımız grup imkanı kısıtlı gençlerdir.

Gençlik çalışanları genellikle özgüvenini ve özsaygısını geliştirmeye çalışan bir genci izleme sürecinde duydukları tatminden söz ederler. Ancak buradan birtakım sonuçlar çıkarmak konusunda temkinli olmak gerekir. Onların tanık oldukları dönüşüm aslında sadece gencin birey olarak sahip olduğu niteliklerin değil geniş bir yelpazede yer alan deneyimlerinin sonucu olacaktır. Bu durum elbette güvenli bir ortamda, genç bir bireyin – belki de yaşamında ilk kez – gerçek başarıya ve haklı gurur hislerini yaşamasını sağlayan bir ortam ya da projenin etkisini göz ardı etmek anlamına gelmemelidir. Aksine, bu durum, birkaç saniye içinde – belki de sadece dışarı çıkarak – günlük mücadelelere ve hayal kırıklığına geri dönülebileceği gerçeğini kabul etmektir. Önemli olan gençlik çalışanlarının bireyin özsaygısını oluşturan karmaşık yapboza katkılarının farkına varabilmesidir. Aynı zamanda, gözlerimizle gördüğümüze de güvenmemiz gerekir.³

Baumeister (1993) sağlıklı bir özsaygının önemli unsurlarından biri olarak gerçekçi ve net öztanımlara sahip olmaya değinir. Burada, gençlik çalışanları çok net şekilde, gençlere kendilerini nasıl gördüklerini ve içinde yaşadıkları çevreyi anlamlı ve zorlayıcı fakat gerçekçi sınırlar içinde kalarak bir çerçeveye oturtma konusunda yardımcı olma görevini üstleneceklerdir. Branden özsaygı kavramını “zihnimizin değerine, düşünme becerimize güven” açısından tanımlamaktadır. “Genişletilmiş şekliyle, öğrenme, uygun seçimler yapabilme ve doğru karar verebilme, değişime verimli bir şekilde cevap verme becerilerimize duyduğumuz güveni ifade eder. Aynı zamanda başarının, gerçekleştirmenin ve tatmin olmanın (yani mutluluğun) bizim için doğru ve doğal olduğuna ilişkin deneyimimizdir. Bu tip bir güvenin hayatta kalma açısından değeri oldukça aşıkardır, dolayısıyla mevcut olmadığı durumlar tehlikelidir”. Gençlik çalışmalarının, özellikle imkanı kısıtlı gençler ile yapılanların bu güveni hangi yollarla geliştirdikleri bir sonraki bölümün de konusu olan güven yaratma ve güven oluşturma ile ilgilidir.

3. Gençlik çalışmalarında özsaygı ve birey üzerindeki etkilerinin yorumlanmasına ilişkin araştırmalarda farklı görüşler bulunmaktadır. Konuya ilişkin güncel ve eleştirel bir bakış için bkz. İngiltere’deki Ulusal Gençlik Ajansı tarafından yayınlanan *Young People Now* dergisi 162. sayıda (Ekim 2002) P.J. White imzalı olarak çıkmış makale.
Web: <http://www.nya.org.uk>

- Kendini koşulsuz kabullenme
- Yapabilirlik duygusu
- Amaç duygusu
- Kendine güven
- Yerine getirme deneyimi
- Sorumlu davranabilme ve kendi eylemlerinden sorumlu olma duygusu
- Güvence ve güvenlik duygusu
- Aidiyet duygusu
- Bütünlük duygusu